

Datum
16 september 2003

Ons kenmerk
FO2003/78176

Onderdeel
Afd. Financiële Organisatie
Binnenlands Bestuur

Inlichtingen
zie onder

Aantal bijlagen
4

Bezoekadres
Schedeldoekshaven 200
2511 EZ Den Haag

Postadres
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

CIRCULAIRE GEMEENTEFONDS van 16 september 2003

Aan	De gemeentebesturen
Onderwerp	gemeentefonds
Doelstelling	bekendmaking van beleid en het geven van informatie
Relatie met andere circulaires	junicirculaire van 2003 (FO2003/70507)
Geldig tot	1 juli 2004
Inlichtingen	9-11 uur: R.L.J. de Neef (070) 426 6208 N.P. Passchier (070) 426 6259 J. de Groot (070) 426 6364 b.g.g. Y. Drese (070) 426 6277
E-mail	Dienstpostbus.BFO@minbzk.nl
Internet	www.minbzk.nl/ www.minfin.nl/
Gemnet	web.minfin.gemnet.nl/
Leeswijzer	zie bijlage 1

Voorwoord

Deze zomer werd Nederland opnieuw geconfronteerd met tegenvallende macro-economische cijfers. Het uitblijven van economisch herstel zou, bij een ongewijzigd financieel beleid, leiden tot een verder oplopend begrotingstekort. Het kabinet heeft – mede gelet op de EMU-afspraken over het begrotingstekort – geconcludeerd dat verdere ombuigingen onvermijdelijk zijn. Als gevolg hiervan zullen ook de gemeenten financiële offers moeten brengen. De junicirculaire waarschuwde hier reeds voor.

Het kabinet hecht grote waarde aan de normeringssystematiek en wil deze, ondanks de noodzaak tot grote ombuigingen, in stand houden. Wel wordt een aanpassing van de grondslag noodzakelijk geacht. In de huidige systematiek valt het inkomensdeel van het FWI onder de grondslag van de normering. Met ingang van 2004 wordt de Wet Werk en Bijstand ingevoerd, die onder andere de gemeentelijke bijstandsbudgetten regelt. Daarbij stelt het Rijk het macrobudget bij op grond van conjuncturele ontwikkelingen. Het past dan niet meer om ook de algemene uitkering te laten groeien en dalen met de bijstandsuitgaven. Om die reden wordt vanaf 2004 het inkomensdeel van het FWI niet langer meegenomen in het deel van de rijksuitgaven dat de basis vormt voor de accresberekening.

Naast deze systeemwijziging zijn ook de afzonderlijke ombuigingen van invloed op het accres van het gemeentefonds. Een groot deel daarvan slaat echter neer in sectoren die niet relevant zijn voor het accres. Hierdoor blijft het effect beperkt. De reële groei van het gemeentefonds zal in de jaren 2004-2007 gemiddeld op circa 1% per jaar uitkomen. Dat is nagenoeg gelijk aan de prognose van de junicirculaire. Er is sprake van een negatief reëel accres in 2005 als gevolg van de fasering van rijksmaatregelen. Naar het zich laat aanzien zal in de jaren 2006 en 2007 echter weer sprake zijn van positieve reële accresen. Meerjarig bezien is er daardoor een redelijk budgettair kader aanwezig voor de gemeenten om ten volle te werken aan de maatschappelijke problemen waarvoor zij zich gesteld zien.

Mede namens de staatssecretaris van Financiën,
DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES,

J.W. Remkes

1. Samenvatting

1.1 Bestuurlijke aspecten

In de junicirculaire van 2003 zijn de beleidsvoornemens uit het Hoofdlijnenakkoord geschetst die voor gemeenten relevant zijn. Bij de opstelling van de Miljoenennota 2004 heeft nadere besluit-vorming plaatsgevonden, waarbij een pakket extra ombuigingen is vastgesteld. Voor de ontwikkeling van het gemeentefonds zijn vooral van belang:

- De aanpassing van de grondslag van de normering. Vanaf 2004 wordt het inkomensdeel van het Fonds Werk en Inkomen (FWI) niet langer meegenomen in de netto gecorrigeerde rijks-uitgaven, waaraan de ontwikkeling van het gemeentefonds is gekoppeld. De bijstandsuitgaven tellen daardoor niet langer mee voor het accres van het fonds.
Bij de huidige stijging van die uitgaven ondervinden de gemeenten hiervan op korte termijn een nadeel van circa € 150 miljoen ten opzichte van de stand van de junicirculaire. Op de lange termijn valt dit geringer uit, omdat de gemeenten bij verbeterende economische omstandigheden en dalende bijstandsuitgaven juist een voordeel zullen genieten.
- Een aantal ombuigingen en intensiveringen op de departementale begrotingen (verspreid over de gehele kabinetsperiode), die via de normering doorwerken op de hoogte van de accressen. Op grond van verschuivingen in de departementale begrotingen zal het accres van het gemeentefonds in de komende jaren met meer dan € 100 miljoen afnemen ten opzichte van de stand van de junicirculaire.

1.2 Financiële ontwikkelingen

Accressen

De accressen voor de periode 2002-2007 vallen over het geheel genomen lager uit dan eerder werd verwacht. Met name in de jaren 2004 en 2005 zal het accres van het gemeentefonds fors achterblijven op de ramingen van de junicirculaire (zie tabel 1.2.1).

Tabel 1.2.1 Accressen 2002-2007, stand Miljoenennota 2004

uitkeringsjaar	2002	2003	2004	2005	2006	2007
accres in procenten	5,38%	3,62%	1,94%	1,16%	3,41%	4,28%
accres absoluut (mln euro)	665,721	472,260	262,597	144,599	451,387	583,126
verschil met de junicirculaire van 2003	0,000	-96,539	-129,343	-133,081	113,197	-31,698

De bevoorschotting voor het komende uitkeringsjaar zal gebaseerd worden op het accres dat in deze circulaire voor 2004 is geraamd. Hiermee wordt voor het tweede achtereenvolgende jaar afgeweken van de gebruikelijke werkwijze, waarbij de bevoorschotting van een uitkeringsjaar berust op de accresramingen van de Voorjaarsnota in het voorafgaande jaar. Deze afwijking is noodzakelijk op grond van de actuele economische en politieke ontwikkeling en de samenhangende besluitvorming over de rijksbegroting. De algemene uitkering sluit hierdoor maximaal aan op het rijksbeleid.

Uitkeringsfactoren

Tabel 1.2.2 geeft de uitkeringsfactoren voor de jaren 2002-2007. In deze tabel zijn de accressen verwerkt, die hierboven werden vermeld. Bij de bevoorschotting voor het jaar 2004 zal uitgegaan worden van 1,316, tenzij vóór 1 januari 2004 nog een wijziging optreedt.

Tabel 1.2.2 Uitkeringsfactoren 2002-2007

uitkeringsjaar	2002	2003	2004	2005	2006	2007
uitkeringsfactoren	1,290	1,317	1,316	1,329	1,364	1,415
verschil met junicirculaire van 2003	0,002	0,005	-0,007	-0,019	-0,007	-0,009
<i>uitkeringsfactoren (constante prijzen 2004)</i>				1,309	1,323	1,351

1.3 Financieel Overzicht Gemeenten 2003

De gemeenten kunnen op grond van de ontwikkeling van de kosten en de inkomsten in de komende jaren uitgaan van een vrije bestedingsruimte van circa € 170 miljoen.

Het *Financieel Overzicht Gemeenten 2003* vermeldde een vrije bestedingsruimte van circa € 200 miljoen, met name als gevolg van gunstige verwachtingen over de ontwikkeling van de gemeentelijke inkomsten in het jaar 2007 (zie de junicirculaire van 2003, § 1.3). De berekening is nu geactualiseerd op grond van de huidige maatregelen ten aanzien van het gemeentefonds. Tevens zijn recent beschikbaar gekomen macro-economische gegevens verwerkt.

De actualisatie geeft een ontwikkeling van de gemeentefinanciën over de jaren te zien, die niet wezenlijk afwijkt van het *F.O.G. 2003*. Ten opzichte van het eerder gegeven beeld is wel sprake van een verslechtering in de eerste twee jaren, maar deze wordt in de volgende jaren ongedaan gemaakt. Naar verwachting neemt de vrije bestedingsruimte van de gemeenten in de jaren 2004 en 2005 af. Voor 2006 mag echter uitgegaan worden van een verbetering in de situatie. Deze zet zich in 2007 zodanig voort dat de vrije bestedingsruimte over de gehele kabinetsperiode positief wordt en uiteindelijk circa € 170 miljoen zal bedragen.

Tabel 1.3 De financiële ruimte van de gemeenten (mln €, cumulatief)

	2004	2005	2006	2007
<i>kostenontwikkeling</i>	-831	-251	281	1016
<i>inkomstenontwikkeling</i>	-959	-464	181	1188
<i>financiële ruimte</i>	-128	-212	-99	172

2. Uitkeringsjaar 2001

2.1 Ontwikkeling uitkeringsbasis en definitieve vaststelling uitkeringsfactor

Wij stellen de uitkeringsfactor voor het jaar 2001 definitief vast op 1,241. Dit is één punt hoger dan de stand van 1,240 die gold vanaf de maartcirculaire van 2002. Dit extra uitkeringspunt is gebaseerd op de definitieve WOZ-waarden, die hoger zijn uitgekomen dan de voorlopige cijfers aangaven.

2.2 Bedragen per eenheid

Over de bedragen per eenheid hebben wij u geïnformeerd in de septembercirculaire van 2001, bijlage 2, tabel 1. Inmiddels zijn deze definitief vastgesteld conform die tabel. De voorgeschreven procedure, waarbij het ontwerpbesluit ter inzage heeft gelegen voor de belanghebbenden, heeft geen aanleiding gegeven tot herziening. De ministeriële regeling wordt één dezer dagen in de Staatscourant gepubliceerd.

2.3 Voorschotbetalingen 2001

De bevoorschotting over het jaar 2001 zal met ingang van de betaalmaand november van dit jaar aangepast worden in verband met de verhoging van de uitkeringsfactor en de definitieve gegevens over de belastingcapaciteit.

2.4 Beschikkingen algemene uitkering

Eind december 2003 zullen wij in beginsel de beschikkingen opmaken tot vaststelling van de algemene uitkering 2001. Gemeenten waarvoor nog niet alle basisgegevens definitief zijn vastgesteld, zullen de beschikking op een later tijdstip ontvangen. Wij verzoeken u eventuele bedenkingen tegen de vaststelling van de basisgegevens binnen twee maanden na de ontvangst van deze circulaire door te geven aan het ministerie van Financiën, Directie Fipuli, Afdeling Uitvoering Financiële Verhouding, Postbus 20201, 2500 EE Den Haag.

3. Uitkeringsjaar 2002

3.1 Ontwikkeling uitkeringsbasis en uitkeringsfactor

Op grond van nadere gegevens over de ontwikkeling van de uitkeringsbasis verhogen wij de uitkeringsfactor voor het jaar 2002 met twee punten tot 1,290.

Deze verhoging is voor één punt te herleiden tot de doorwerking van de herziene WOZ-waarden voor het uitkeringsjaar 2001 (zie § 2.1). Het tweede punt is het gevolg van definitieve gegevens van enige maatstaven, die voor het jaar 2002 lager zijn uitgevallen dan eerder werd geraamd. Het betreft vooral de aantallen minderheden en bedrijfsvestigingen.

3.2 Voorschotbetalingen 2002

Met ingang van de betaalmaand november van dit jaar wordt de bevoorschotting aangepast op grond van de informatie van § 3.1.

4. Uitkeringsjaar 2003

4.1 Opbouw uitkeringen 2003

In tabel 4.1 geven wij een geactualiseerde Opbouwtabel 2003. De mutaties in de algemene uitkering ten opzichte van de junicirculaire worden in dit hoofdstuk toegelicht. Waar mogelijk is de tabel gecomprimeerd tot totaalbedragen voor uitgavenclusters of onderdelen daarvan.

Tabel 4.1 Opbouw uitkeringen 2003 (mln €)

	Raming deze circulaire	Junicirculaire van 2003 ¹
Uitkeringen 2002	13.038,657	
algemene mutaties		
- accres	568,799	
- accres (gerichte verdeling)	-13,600	
- behoedzaamheidsreserve, inhouding	-208,739	
- behoedzaamheidsreserve, uitkering	pm	
- A + O fonds	-0,265	-0,256
- Waarderingskamer	0,008	0,045
- overige algemene mutaties ²	<u>21,175</u>	
	367,378	
cluster sociale dienst/bijstand²	<u>-7,632</u>	
	-7,632	
cluster zorg		
- jeugdgezondheidszorg	16,392	15,800
- overige mutaties zorg ²	<u>14,764</u>	
	31,156	
cluster fysiek milieu²	<u>-1,407</u>	
	-1,407	
cluster oudheid		
- bescherming archeologisch erfgoed	<u>0,500</u>	pm
	0,500	
cluster bestuursorganen²	<u>13,813</u>	
	13,813	
cluster overig/algemene ondersteuning²	<u>-2,450</u>	
	-2,450	
Uitkeringen 2003	13.440,015	13.438,969
waarvan		
- algemene uitkering/aanvullende uitkeringen	13.347,133	13.346,133
- overige uitkeringen		
* suppletie-uitkering Fwv (tweede tranche)	2,312 ³	2,266
* integratie-uitkering Verdi	2,587	
* overige integratie-uitkeringen ²	87,983	
	92,882	

¹ De vergelijking met de junicirculaire is alleen opgenomen als de raming van het betreffende onderdeel is gewijzigd.

² Zie de junicirculaire van 2003, hoofdstuk 2 voor de afzonderlijke onderdelen en hun toelichting.

³ Administratieve mutatie naar aanleiding van toepassing van de hardheidsclausule met betrekking tot de belastingcapaciteit (zie de meircirculaire van 2000, § 9.3).

Algemene uitkering

4.2 Ontwikkeling uitkeringsbasis 2003

Nadere gegevens over de ontwikkeling van de uitkeringsbasis geven aanleiding tot verhoging van de uitkeringsfactor voor het jaar 2003 met vijf punten ten opzichte van de stand van de juni-circulaire. Eén punt uitkeringsfactor komt naar huidig inzicht overeen met bijna € 11,6 miljoen.

De verhoging van de uitkeringsfactor berust voor twee punten op de doorwerking van wijzigingen in de uitkeringsbasis van eerdere jaren. Daarnaast is zij te herleiden tot een herziene raming van de bebouwingsmaatstaven alsmede een neerwaartse bijstelling van de groeiraming bij de aantallen minderheden en bedrijfsvestigingen. Inclusief de afronding beloopt het effect daarvan drie punten.

4.3 Accressen

Maatregelen in aanvulling op het Hoofdlijnenakkoord

In de junicirculaire van 2003 zijn de beleidsvoornemens uit het Hoofdlijnenakkoord geschetst die voor gemeenten relevant zijn, zoals de afoming van het accres over de € 45,38-maatregel (€ 100 miljoen vanaf 2004) en de beperking van het gemeentelijk minimabeleid (€ 150 miljoen vanaf 2004). Bij de opstelling van de Miljoenennota 2004 heeft nadere besluitvorming plaats-gevonden, in aanvulling op de maatregelen uit het Hoofdlijnenakkoord. Voor de ontwikkeling van het gemeentefonds zijn de volgende punten vooral van belang:

- De aanpassing van de grondslag van de normering. Vanaf 2004 wordt het inkomensdeel van het Fonds Werk en Inkomen (FWI) niet langer meegenomen in de netto gecorrigeerde rijks-uitgaven, waaraan de ontwikkeling van het gemeentefonds is gekoppeld (zie in deze circulaire § 7.1).
- Een aantal ombuigingen en intensiveringen op de departementale begrotingen (verspreid over de gehele kabinetsperiode), die via de normering doorwerken op de hoogte van de accressen.

Accres 2003

Tabel 4.3.1 geeft de accressen zoals die geraamd zijn in de junicirculaire van 2003, tabel 2.3.2. Het accres 2003 bedroeg volgens die raming € 568,799 miljoen. Dit bedrag is vervolgens verwerkt in de bevoorschotting over het lopende jaar. Hoewel de meest recente raming afwijkt van deze waarde wordt de bevoorschotting, conform de systematiek die eerder met de VNG werd overeengekomen, op dit moment niet aangepast. Op basis van de Voorlopige Rekening 2003 van het Rijk zal de definitieve verrekening plaatsvinden met de behoedzaamheidsreserve.

Tabel 4.3.1 Accressen 2002-2007, stand junicirculaire van 2003

uitkeringsjaar	2002	2003	2004	2005	2006	2007
accres in procenten	5,38%	4,36%	2,87%	2,20%	2,32%	4,14%
accres absoluut (mln euro)	665,721	568,799	391,940	277,680	338,190	614,824

Indicatieve accressen 2004-2007

Tabel 4.3.2 toont de huidige ramingen van de accressen voor de periode 2002 tot en met 2007. Voor de jaren 2003 en volgende is rekening gehouden met de inhoud van het Hoofdpijnenakkoord en de nadere besluitvorming bij de Miljoenennota 2004 (inclusief aanpassing van de grondslag van de normering vanaf 2004) alsmede de nieuwste macro-economische inzichten op basis van de *Macro Economische Verkenning 2004 (MEV 2004)* van het Centraal Planbureau.

Tabel 4.3.2 Accressen 2002-2007, stand Miljoenennota 2004

uitkeringsjaar	2002	2003	2004	2005	2006	2007
accres in procenten	5,38%	3,62%	1,94%	1,16%	3,41%	4,28%
accres absoluut (mln euro)	665,721	472,260	262,597	144,599	451,387	583,126
verschil met de junicirculaire vna 2003	0,000	-96,539	-129,343	-133,081	113,197	-31,698

De accressen worden op dit moment, in nominale termen, lager geraamd dan in de junicirculaire. In 2003 is sprake van een relatief hoog accres, gevolgd door twee relatief magere jaren, waarna het accres vanaf 2006 weer aantrekt. Naar verwachting zullen de accressen gemiddeld uitkomen op circa 3% per jaar gedurende de periode 2003 tot en met 2007. De fluctuaties in de accressen zijn het gevolg van de ontwikkeling van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven.

De accresraming voor het jaar 2003 geeft een indicatie van de mate waarin de behoedzaamheidsreserve van dit jaar tot uitkering zal komen. Wordt over 2003 inderdaad een accrespercentage van 3,62% gerealiseerd, dan zal de behoedzaamheidsreserve ongeveer voor de helft tot uitkering komen. Overigens was er in 2002 sprake van een aanvullend accres van € 121,213 miljoen. Dit extra accres heeft een structurele doorwerking naar latere jaren, hoewel dit in de cijfers van 2003 tot en met 2007 niet direct zichtbaar wordt.

Wij benadrukken dat het hierbij gaat om een voorlopige indicatie. De definitieve berekening van het accres 2003 zal zoals gebruikelijk plaatsvinden op basis van de Voorlopige Rekening 2003 die het kabinet in februari 2004 aan de Tweede Kamer voorlegt.

Nominaal en reëel accres

In tabel 4.3.3 worden de accrespercentages uit de vorige tabel afgezet tegen de te verwachten inflatie. Om te komen tot reële accrespercentages (geschoond voor inflatie) zijn de nominale percentages gecorrigeerd voor de prijsontwikkeling van de Nationale Bestedingen (pNB), zoals die op dit moment wordt geraamd op grond van de *MEV 2004*.

Tabel 4.3.3 Nominale en reële accressen 2002-2007 (raming, stand Miljoenennota 2004)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
nominaal accres in procenten (a)	5,38%	3,62%	1,94%	1,16%	3,41%	4,28%
prijsontwikkeling NB (b)	3,50%	2,30%	1,48%	1,70%	1,73%	1,82%
reëel accres in procenten (c) ¹	1,82%	1,29%	0,45%	-0,53%	1,65%	2,42%

¹ Het percentage waarmee het accres de prijsontwikkeling van de Nationale Bestedingen overtreft: $c = (1+a)/(1+b)-1$.

Volgens de huidige inzichten zal het reële accresgedurende de periode 2004 tot en met 2007 uitkomen op gemiddeld 1% per jaar. Dit percentage is gelijk aan de raming in de junicirculaire. Overigens betekent dit niet dat de omstandigheden gelijk zijn aan die van juni jl. Het accres is opwaarts beïnvloed door hogere uitgaven van het Rijk als gevolg van de tegenvallende econo-

misce ontwikkeling. Dit opwaartse effect is ruimschoots teniet gedaan door de wijziging van de grondslag van de normering (zie § 7.1 van deze circulaire) en door het aanvullend pakket ombuigingen, waartoe is besloten bij de Miljoenennota 2004.

Het effect van deze ombuigingen voor het gemeentefonds is beperkt gebleven omdat het pakket voor meer dan de helft bestaat uit maatregelen die niet relevant zijn voor de normering (bijvoorbeeld bezuinigingen in de sectoren Sociale Zekerheid/Arbeidsmarkt en Zorg).

Er dient evenwel te worden benadrukt dat de accresgegevens voor 2004 en volgende jaren zijn te beschouwen als een technische doorrekening van de Miljoenennota 2004 op grond van de (aangepaste) normeringssystematiek. Afzonderlijke maatregelen uit het Hoofdlijnenakkoord – zoals het vervallen van de € 45,38-maatregel, de afroaming van het accres over die maatregel en de vereenvoudiging van de WOZ-taxaties – beïnvloeden de omvang van het fonds, maar zijn conform de normeringssystematiek niet verwerkt in de accressen. De werkelijke groei van het gemeentefonds is dus lager dan de ontwikkeling die uit het accres voortvloeit. De verwerking van deze maatregelen is uiteengezet in de juni-circulaire.

4.4 A + O fonds

Wij onttrekken in 2003 € 0,265 miljoen aan de algemene uitkering in verband met de bijdrage aan het A + O fonds gemeenten. Eerder hebben wij u meegedeeld dat in 2003 voor dit doel € 0,256 miljoen werd onttrokken (zie de meicirculaire van 2002, § 4.4). Echter, het bedrag moest € 0,265 miljoen zijn. Daarom wordt nu aanvullend € 9 000 onttrokken.

4.5 Waarderingskamer

Aangezien de gemeenten 50% van de kosten van de Waarderingskamer dragen, vindt jaarlijks een overboeking plaats van het gemeentefonds aan de Waarderingskamer. Vanwege gestegen uitgaven bij de Waarderingskamer, wordt de bijdrage met ingang van 2003 structureel verhoogd met € 37 000. Dit bedrag komt ten laste van de algemene uitkering.

4.6 Jeugdgezondheidszorg

Wij wijzigen de toevoeging aan de algemene uitkering in verband met de overheveling van de Tijdelijke regeling vroegsignalering voor 0-4 jarigen in € 16,392 miljoen in plaats van het oorspronkelijke bedrag van € 15,800 miljoen.

De middelen van genoemde Tijdelijke regeling zijn met ingang van het uitkeringsjaar 2003 naar het gemeentefonds overgeheveld. Eerder is de algemene uitkering om die reden verhoogd met € 15,800 miljoen (zie de septembercirculaire van 2002, § 5.6). Op het moment dat dit bedrag werd vastgesteld, was de omvang van de loon- en prijsbijstelling van de Tijdelijke regeling over het jaar 2002 nog niet bekend. Omdat deze loon- en prijsbijstelling echter deel uitmaakt van de overheveling, wordt het totaal van de overheveling nu gewijzigd in € 16,392 miljoen. De aanvulling van de algemene uitkering met € 0,592 miljoen wordt op dezelfde wijze verdeeld als de eerder gemelde toevoeging aan het fonds.

4.7 Bescherming archeologisch erfgoed

Wij verhogen de algemene uitkering met € 0,500 miljoen in verband met de aanloopkosten samenhangend met de toekomstige Wet op de archeologische monumentenzorg. Dit bedrag komt in aanvulling op de eerdere overheveling naar het gemeentefonds voor dit doel. De tijdelijke bijdrage in de aanloopkosten komt daardoor op € 1,500 miljoen in 2003.

In de decembercirculaire van 2002 informeerden wij u over de toevoeging van € 1,000 miljoen voor de aanloopkosten samenhangend met de toekomstige Wet op de archeologische monumentenzorg. Op dat moment werd uitgegaan van medio 2004 als invoerdatum van deze wet. Naar het zich nu laat aanzien zal zij echter niet voor 1 januari 2005 van kracht worden. De bijdrage in de aanloopkosten wordt nu verhoogd naar € 1,500 miljoen voor 2003. Over de bijdrage voor het jaar 2004 zal op een later tijdstip beslist worden.

De toevoeging wordt vooralsnog verdeeld via de uitkeringsfactor. Na invoering van de Wet op de archeologische monumentenzorg zullen de gemeenten een nog nader te bepalen structurele compensatie ontvangen voor de bestuurslasten.

4.8 Algemene uitkering, uitkeringsfactor en bedragen per eenheid

Inclusief de aanvullende uitkering bedraagt de algemene uitkering over het jaar 2003 naar huidig inzicht € 13.347,133 miljoen. De uitkeringsfactor stellen wij voorlopig vast op 1,317. Hierbij is rekening gehouden met de onderwerpen die zijn behandeld in de §§ 4.1 tot en met 4.7 alsmede § 7.2. De bedragen per eenheid op de verdeelmaatstaven treft u aan in de Verdeeltabel 2003 in bijlage 2.

Voorschotbetalingen

4.9 Voorschotbetalingen 2003

De gegevens uit deze circulaire leiden tot aanpassing van de voorschotbetalingen op de algemene uitkering over 2003. Het betreft bijstellingen van de bedragen per eenheid (zie bijlage 2) en de uitkeringsfactor (zie § 4.8), die met ingang van de betaalmaand november geëffectueerd zullen worden.

5. Uitkeringsjaar 2004

5.1 Opbouw uitkeringen 2004

In tabel 5.1 geven wij een geactualiseerde Opbouwtabel 2004. In de volgende paragrafen worden de mutaties in de algemene uitkering toegelicht, die nieuw zijn of gewijzigd ten opzichte van de junicirculaire van dit jaar.

Tabel 5.1 Opbouw uitkeringen 2004 (mln €)

	Raming deze circulaire	Junicirculaire van 2003 ¹
Uitkeringen 2003	13.440,015	13.438,969
algemene mutaties		
- accres (volgens normeringssystematiek)	262,597	391,940
- accres (gerichte verdeling)	-13,600	
- accres (afoming accressen 45,38 euro maatregel, HA)	-100,000	
- behoedzaamheidsreserve, inhouding	pm	
- behoedzaamheidsreserve, uitkering	pm	
- A + O fonds	-0,249	pm
- BTW-compensatiefonds (eenmalige verhoging 2003)	-22,285	
- elektronische gemeente (E-gem)	-0,500	
	125,963	
cluster sociale dienst/bijstand		
- BTW-compensatiefonds	-39,562	
- vreemdelingenwet	-0,590	
- afschaffing categoriaal inkomensbeleid	-70,000	
- langdurigheidstoeslag	-20,000	
- beperking gemeentelijk minimabeleid (HA)	-150,000	
	-280,152	
cluster zorg		
- BTW-compensatiefonds	-48,546	
- algemeen maatschappelijk werk	12,715	11,345
- asielzoekers/GBA	-1,271	
- onderwijshuisvesting (uit accres)	13,600	
- verticale scholengemeenschappen	pm	
- leerlingenvervoer (zitplaatsregeling)	12,000	
	-11,502	
cluster kunst en ontspanning		
- BTW-compensatiefonds	-10,346	
	-10,346	
cluster groen		
- BTW-compensatiefonds	-85,881	
	-85,881	
cluster VHROSV		
- BTW-compensatiefonds	-74,660	
	-74,660	
cluster oudheid		
- BTW-compensatiefonds	-10,015	
- bescherming archeologisch erfgoed	pm	
	-10,015	

(voortzetting op de volgende bladzijde)

¹ De vergelijking met de junicirculaire is alleen opgenomen als de raming van het betreffende onderdeel is gewijzigd.

Tabel 5.1 Opbouw uitkeringen 2004 (vervolg)

	Raming deze circulaire	Junicirculaire van 2003 ¹
cluster riolering		
- BTW-compensatiefonds	<u>-92,274</u>	-92,274
cluster reiniging		
- BTW-compensatiefonds	<u>-73,561</u>	-73,561
cluster wegen en water		
- BTW-compensatiefonds	<u>-379,652</u>	-379,652
cluster openbare orde en veiligheid		
- BTW-compensatiefonds	-40,609	
- C2000	<u>-3,630</u>	-44,239
cluster fysiek milieu		
- BTW-compensatiefonds	<u>-43,997</u>	-43,997
cluster bevolkingszaken		
- BTW-compensatiefonds	<u>-19,238</u>	-19,238
cluster bestuursorganen		
- dualisering lokaal bestuur	0,700	
- professionaliseringsfonds burgemeesters	<u>-0,200</u>	0,500
cluster overig/algemene ondersteuning		
- BTW-compensatiefonds	-173,646	
- afloop verfijning monumenten	<u>-2,632</u>	-176,278
Uitkeringen 2004		12.264,683
waarvan		
- algemene uitkering/aanvullende uitkeringen		12.174,371
- overige uitkeringen		
* suppletie-uitkering Fwv (tweede tranche)	5,923	
* integratie-uitkering WUW-middelen	44,901	
* integratie-uitkering Verdi	2,587	
* integratie-uitkering precariobelasting	36,901	
		90,312

Algemene uitkering

5.2 Ontwikkeling uitkeringsbasis 2004

De ontwikkeling van de uitkeringsbasis geeft aanleiding tot een verhoging van de uitkeringsfactor voor het jaar met vijf punten ten opzichte van de stand van de junicirculaire. Naar huidig inzicht komt één punt uitkeringsfactor voor dit jaar overeen met circa € 10,7 miljoen.

De verhoging met vijf punten is toe te schrijven aan de doorwerking van aanpassingen van de uitkeringsbasis van eerdere jaren. Het effect van de neerwaarts bijgestelde groeiraming van de aantallen minderheden en bedrijfsvestigingen wordt vanaf 2004 teniet gedaan door de verwachte sterke toename van het aantal bijstandsontvangers.

5.3 Accres 2004

In § 4.3 is voor 2004 een accres gemeld van € 262,597 miljoen. Dat is € 129,343 miljoen lager dan de raming van de junicirculaire die uitkwam op € 391,940 miljoen (zie de junicirculaire van 2003, § 2.3).

Normaliter wordt de bevoorschotting van een uitkeringsjaar gebaseerd op het accres van de mei- of junicirculaire van het voorafgaande jaar. De bijstelling van het accres in de septembercirculaire is indicatief en werkt niet door naar de bevoorschotting van het daaropvolgende jaar. Vanwege de relatief ruwe en behoedzame technische veronderstellingen die ten grondslag lagen aan de raming van het accres 2004 in de junicirculaire, is dit jaar gekozen voor een andere procedure. Het gewijzigde accres dat in deze circulaire wordt geraamd heeft een veel grotere realiteitswaarde dan het accres van de junicirculaire.

Bij wijze van uitzondering zal de bevoorschotting daarom gebaseerd worden op deze septemberraming. Het accres 2004 van € 262,597 miljoen is dan ook volledig opgenomen in de Opbouwtafel 2004.

5.4 A + O fonds

Wij onttrekken in 2004 € 0,249 miljoen aan de algemene uitkering om daarmee de bijdrage aan het A + O fonds gemeenten te verhogen. De verhoging vloeit voort uit de reguliere handelwijze de bijdrage te indexeren voor de loonontwikkeling.

5.5 Algemeen maatschappelijk werk

Wij wijzigen de toevoeging aan de algemene uitkering in verband met de Tijdelijke stimuleringsmaatregel algemeen maatschappelijk werk in € 12,715 miljoen in plaats van het eerder gemelde bedrag van € 11,345 miljoen.

Vanaf het uitkeringsjaar 2004 wordt de algemene uitkering verhoogd met de middelen van de genoemde Tijdelijke stimuleringsmaatregel. Oorspronkelijk had deze maatregel betrekking op € 11,345 miljoen (*f* 25 miljoen). De overheveling van dit bedrag naar het gemeentefonds is sinds de invoering van de Tijdelijke maatregel in het jaar 2000 verwerkt in de Opbouwtafel 2004 (zie de meicirculaire van 2000, § 6.2). Door loon- en prijsbijstellingen in de afgelopen jaren is de omvang van deze middelen echter opgelopen naar € 12,715 miljoen. Het totaal van deze loon- en prijsbijstellingen van € 1,370 miljoen wordt nu in de algemene uitkering verwerkt. Dit bedrag wordt verdeeld via de maatschappelijke inwoners. De eerder overgehevelde middelen van de Tijdelijke stimuleringsmaatregel AMW werden op dezelfde wijze verdeeld.

5.6 Algemene uitkering, uitkeringsfactor en bedragen per eenheid

Inclusief de aanvullende uitkering bedraagt de algemene uitkering over het jaar 2004 naar huidig inzicht € 12.174,371 miljoen. De uitkeringsfactor stellen wij voorlopig vast op 1,316. Hierbij is rekening gehouden met de onderwerpen die zijn behandeld in de §§ 5.1 tot en met § 5.5. De bedragen per eenheid op de verdeelmaatstaven treft u aan in de Verdeel tabel 2004 in bijlage 2.

Voorschotbetalingen

5.7 Voorschotbetalingen 2004

De voorschotbetalingen op de algemene uitkering over 2004 zullen in beginsel gebaseerd worden op de voorlopige uitkeringsfactor en de voorlopige bedragen per eenheid, zoals die in deze september-circulaire zijn vermeld in § 5.6 en in bijlage 2.

6. Meerjarenperspectief

6.1 Opbouw uitkeringen 2005-2008

Tabel 6.1 geeft een geactualiseerde meerjarenraming. In de volgende paragrafen worden de mutaties nader toegelicht voorzover dat nog niet eerder is gedaan.

Tabel 6.1 Opbouw uitkeringen 2005-2008 (mln €)

	2005	2006	2007	2008
Uitkeringen voorafgaand jaar	12.264,683	13.117,771	13.504,186	14.080,641
algemene mutaties				
- accres	144,599	451,387	583,126	426,040 ²
- accres (gerichte verdeling)	-13,600	-13,600	-	-
- behoedzaamheidsreserve	pm	pm	pm	pm
- loon/prijscompensatie taakmutaties	pm	pm	pm	pm
- wachtgelden herindelingen	pm	pm	pm	pm
- A+O fonds	pm	pm	pm	pm
- elektronische gemeente (E-gem)	-0,500	-	-	2,000
alle uitgaven clusters				
- aanpassing uitname BTW-compensatiefonds ¹	pm	pm	-	-
cluster eigen inkomsten				
- afschaffing 45,38 euro-maatregel	-325,000	-	-	-
- wijziging OZB op woningen (HA)	950,000	-	-	-
- stroomlijnen WOZ-taxatie (HA)	-	-60,000	-	-
cluster sociale dienst/bijstand				
- vreemdelingenwet	-1,770	pm	pm	pm
cluster zorg				
- asielzoekers/GBA	pm	-	-	-
- onderwijshuisvesting (uit accres)	13,600	13,600	-	-
- onderwijshuisvesting (onderhoud)	pm	-	-	-
- kinderopvang	pm	-	-	-
- leerlingenvervoer	-0,454	-0,454	-0,454	-0,454
cluster openbare orde en veiligheid				
- C2000	-3,630			
cluster bestuursorganen				
- dualisering lokaal bestuur	0,650	0,700	-	-
- professionaliseringsfonds burgemeesters	-	pm	-	-
cluster overig/algemene ondersteuning				
- afloop verfijning monumenten	-4,311	-5,218	-6,217	-10,800
- slot voorfinanciering art.12-steun Den Haag	82,504	-	-	-
- grenswijziging Den Haag e.o.	11,000	-	-	-
Uitkeringen	13.117,771	13.504,186	14.080,641	14.497,427
waarvan				
- algemene /aanvullende uitkeringen	13.041,853	13.444,086	14.036,844	14.475,328
- integratie-uitkering WUW-middelen	39,775	35,629	30,998	22,099
- integratie-uitkering precariobelasting	36,143	24,471	12,799	-
- integratie-uitkering Verdi	-	-	-	-

¹ Leidt te zijner tijd tot herziening van diverse uitgavenclusters.

² Op grond van een verondersteld accrespercentage van 3%.

Algemene uitkering

6.2 Accessen

De accessen die in de opbouwtafel zijn vermeld voor de jaren 2005 tot en met 2008 wijken af van de accessen die zijn opgenomen in tabel 4.1 van de junicirculaire van 2003. Normaliter vindt in de septembercirculaire geen bijstelling plaats van het meerjarenbeeld op basis van de indicatieve accessen van dat moment. Van die regel wordt nu afgeweken, omdat door de omstandigheden de realiteitswaarde van de huidige accessen veel hoger is dan de ruwe ramingen uit de junicirculaire. Deze handelwijze sluit aan bij de lijn die voor het accres 2004 is gevolgd (zie § 5.3 van deze circulaire).

Zoals aangegeven bij tabel 4.3.2 is in dit meerjarenbeeld niet alleen het Hoofdpijnenakkoord verwerkt, maar ook de nadere besluitvorming bij de Miljoenennota 2004, die noodzakelijk was vanwege de gewijzigde economische vooruitzichten.

6.3 Wijziging OZB op woningen (afschaffing gebruikersbelasting)

Wij ramen de toevoeging aan het gemeentefonds in verband met de voorgenomen afschaffing van de OZB voor de gebruikers van woningen vanaf het jaar 2005 voorlopig op € 950 miljoen. De verdere besluitvorming over deze toevoeging en over de maximering van de OZB bij andere onderdelen zal in de komende maanden plaatsvinden.

De genoemde voornemens zijn opgenomen in het Hoofdpijnenakkoord. Omdat de omvang van de compensatie nog niet geraamd kon worden, werd in de vorige gemeentefondscirculaire een compensatie van € 2.000 miljoen vermeld (zie de junicirculaire van 2003, tabel 4.1 en § 4.3). Dit bedrag was ontleend aan de compensatie voor de algehele afschaffing van de OZB op woningen, die voorzien was op grond van het Strategisch Akkoord 2002. Inmiddels is een raming beschikbaar, die beperkt blijft tot de afschaffing van de gebruikersbelasting. Deze is opgenomen in tabel 6.1. Over de vorm van de maatregelen en de verdeling van de toevoeging over de gemeenten heeft nog geen besluitvorming plaats gevonden. Deze is te verwachten in de komende maanden. Omdat de genoemde aspecten direct van invloed zijn op de uitkeringsbasis en de uitkeringsfactor is de wijziging van de OZB op woningen in deze circulaire buiten beschouwing gelaten bij de berekening van deze grootheden. Om het meerjarenperspectief niet onnodig te compliceren is bij de bepaling van de meerjarige uitkeringsfactor vooralsnog voorbijgegaan aan de wijziging van de OZB op woningen. Uiteraard is de toevoeging aan de algemene uitkering in 2005 van € 950 miljoen wel meegenomen in de basis waarop het accres voor 2006 en volgende jaren wordt berekend.

6.4 Meerjarige ontwikkeling uitkeringsfactor

Tabel 6.4.1 geeft de ontwikkeling van de uitkeringsfactor voor de jaren 2004 tot en met 2008. De berekening gaat uit van een uitkeringsfactor van 1,316 voor het jaar 2004. De mutaties zijn afgeleid uit de Opbouwtafel 2005-2008.

De toename van de uitkeringsfactor wordt vooral bepaald door een opwaarts effect van de accessen en door een neerwaarts effect als gevolg van de groei van de uitkeringsbasis. Dit patroon wordt in sommige gevallen doorkruist door overige mutaties. Zo wordt het positieve effect bij de overige ontwikkelingen in 2005 vooral bepaald door de beëindiging van de voorfinanciering van de artikel-12 steun aan Den Haag en door de vrijval van de middelen die aan de buurgemeenten van Den Haag zijn verstrekt ter compensatie van het verlies van inkomsten uit de maatstaf omvangrijke

opgave woningbouw.

Tabel 6.4.1 Uitkeringsfactoren 2004-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
voorlopige uitkeringsfactor, jaar t	1,316	1,329	1,364	1,415	1,451
verschil t.o.v. jaar t-1		0,013	0,035	0,051	0,036
waarvan					
- accressen		0,014	0,043	0,055	0,040
- verdeelreserve		-0,001	-0,001	-0,001	-0,001
- ontwikkeling uitkeringsbasis (incl. OZB)		-0,007	-0,006	-0,004	-0,004
- overige ontwikkelingen (incl. integraties)		0,007	-0,001	0,001	0,001

Dit meerjarenperspectief is gebaseerd op de ramingen die luiden *in lopende prijzen*. Gemeenten die hun meerjarenraming opstellen *in constante prijzen* moeten de uitkeringsfactor defleren voor de nominale ontwikkeling.

Bij wijze van handreiking is in de junicirculaire van 1995 (§ 13.4 en bijlage 3) een methode uiteengezet, waarmee omrekening naar constante prijzen kan worden verricht. Deze werkwijze is geactualiseerd in de septembercirculaire van 1999, tabel 7.3.1. Centraal staat het percentage van de loon- en prijsontwikkeling dat is verwerkt in het meerjarenperspectief. Dit percentage wordt op de ramingen van het gemeentefonds geprojecteerd en vervolgens uitgedrukt in punten van de uitkeringsfactor. De uitkeringsfactoren in constante prijzen worden verkregen door de uitkomsten in mindering te brengen op het meerjarenbeeld van de uitkeringsfactoren uit tabel 6.4.1.

In tabel 6.4.2 is deze methode toegepast. Voor de jaren na 2004 is uitgegaan van de prijsontwikkeling zoals die is vermeld in tabel 4.3.3. De tabel geeft de uitkeringsfactoren 2005-2008 in constante prijzen van 2004 na correctie voor deze inflatiepercentages.

Tabel 6.4.2 Raming uitkeringsfactoren 2005-2008 in constante prijzen van het jaar 2004

	2005	2006	2007	2008
omvang gemeentefonds, jaar t-1 (mln euro)	12.264,2	13.117,3	13.503,7	14.080,1
loon/prijsmutatie (mln euro)	208,5	226,9	245,8	256,3
cumulatief (mln euro)	208,5	435,4	681,2	937,4
één punt uitkeringsfactor, jaar t (mln euro)	10,5	10,6	10,6	10,7
loon/prijsmutatie cumulatief (in punten UF)	20	41	64	88
uitkeringsfactoren in lopende prijzen	1,329	1,364	1,415	1,451
af: nominale ontwikkeling	0,020	0,041	0,064	0,088
uitkeringsfactoren in constante prijzen	1,309	1,323	1,351	1,363

7. Ontwikkelingen gemeentefonds; omvang en verdeling

7.1 Aanpassing grondslag normering

Met ingang van het begrotingsjaar 2004 wordt de normeringssystematiek van het gemeente- en provinciefonds aangepast in de zin dat de uitgaven aan het FWI (inkomensdeel) niet meer worden meegerekend in de netto gecorrigeerde rijksuitgaven, waaraan de fondsen gekoppeld zijn. De ontwikkeling van de bijstandsuitgaven werkt dan niet langer door op de hoogte van het accres van het gemeentefonds.

In de huidige systematiek valt inkomensdeel van het FWI onder de grondslag voor de normering van het gemeente- en provinciefonds. Met ingang van 2004 wordt de Wet Werk en Bijstand (WWB) ingevoerd. Deze regelt onder andere de budgettering van de gemeentelijke bijstandsmiddelen. Het Rijk zal het macrobudget van het FWI aanpassen aan conjuncturele ontwikkelingen, zodat het budget steeds op peil blijft.

Binnen de nieuwe sturingsfilosofie neemt de eigen verantwoordelijkheid van gemeenten aan belang toe: efficiënte gemeenten kunnen door doelmatige uitvoering en door effectieve reïntegratie middelen vrijspelen. Het past dan niet meer om de algemene uitkering te laten meegroeien met de ontwikkeling van de bijstandsuitgaven.

Om die reden wordt vanaf 2004 het inkomensdeel van het FWI niet langer meegenomen in het deel van de rijksuitgaven dat de basis vormt voor de accresberekening. De wijziging van de systematiek gaat in per 2004. Als technische veronderstelling is de gemiddelde bijstandspopulatie van 2002 gehanteerd bij de feitelijke berekening van het effect van de grondslagversmalling.

In de Miljoenennota 2004 heeft het kabinet hiervoor de volgende besparing voor het Rijk ingeboekt:

Tabel 7.1 Effect van de grondslagversmalling op het gemeentefonds en het provinciefonds (miljoenen €)

	2004	2005	2006	2007
<i>effect op jaarbasis</i> ¹	-150	-15	20	15
<i>cumulatief</i>	-150	-165	-145	-130

¹ Gemeentefonds en provincies tezamen. Het aandeel van het gemeentefonds zal naar schatting 92% uitmaken.

De accresbedragen en percentages, zoals die staan vermeld in deze circulaire voor de jaren vanaf 2004, zijn berekend op basis van de aangepaste grondslag voor de normering, dus inclusief de hierboven vermelde bedragen. Uit tabel 7.1 blijkt dat de besparing voor het Rijk naar verwachting een tijdelijk karakter zal hebben. Vanaf het moment dat het aantal bijstandsontvangers daalt tot het niveau van 2002 ondervinden gemeenten voordeel van de wijziging van de normering. De dalende bijstandsuitgaven werken na de aanpassing van de grondslag niet langer door op de hoogte van de accressen.

7.2 Aanpassingen in verband met dualisering

Wij wijzigen de verdeelformules van de clusters Eigen inkomsten en Bestuursorganen vanaf het uitkeringsjaar 2003 in verband met de kosten van het duale systeem, die de gemeenten ten dele zelf moeten dragen.

Het kabinet is van mening dat een verantwoorde invulling van de Wet dualisering gemeentebestuur mogelijk zal zijn tegen directe kosten van circa € 62 miljoen. Het Rijk verstrekt voor de dualisering een structurele bijdrage van € 36 miljoen. Het merendeel van dit bedrag is reeds in 2002 en 2003 aan het gemeentefonds toegevoegd; in het jaar 2006 zal het definitieve niveau bereikt zijn. Dit betekent dat de gemeenten de resterende € 26 miljoen zelf moeten bekostigen (zie de junicirculaire van 2003, § 2.7). Op grond van de verdeelsystematiek van de Financiële-verhoudingswet wordt dit laatste bedrag nu in de Verdeeltabel verwerkt met ingang van het jaar 2003 (zie bijlage 2, tabellen 1 en 2). De middelen die worden verdeeld via het cluster Bestuursorganen verhogen wij met € 26 miljoen door aanpassing van de bedragen per eenheid van de maatstaven inwoners, klantenpotentieel regionaal, omgevings-adressendichtheid en vast bedrag. Deze aanpassing volgt de verdeling van de eerdere toevoegingen aan het fonds voor de dualisering. Daartegenover staat een even grote toename van de middelen verdeeld via het cluster Eigen inkomsten, die wordt gerealiseerd via een verhoging van het rekentarief.

7.3 Tijdelijke maatstaf omvangrijke opgave woningbouw

Wij zijn voornemens de toepassing van de tijdelijke maatstaf omvangrijke opgave woningbouw (oow) met ingang van 2003 te wijzigen. De negen betrokken gemeenten¹ zijn in juli jl. in kennis gesteld van ons voornemen. Wij zijn van plan de besluitvorming terzake op korte termijn af te ronden en de betrokken gemeenten daarover te informeren.

De wijziging van de toepassing van de maatstaf houdt in dat de bedoelde gemeenten dit jaar en de komende jaren een eenmalig vastgestelde uitkering ontvangen. Daarmee wordt de toepassing eenvoudig en geeft zij zekerheid. De wijziging beoogt een oplossing te bieden voor een probleem dat een aantal van de betrokken gemeenten naar voren heeft gebracht.

Een aantal gemeenten met een woningbouwtaakstelling volgens een Vinex-uitvoeringsconvenant zal naar zich laat aanzien niet in staat zijn deze taakstelling vóór 1 januari 2005 te realiseren. De desbetreffende gemeenten lopen bij vertraging in de bouw een deel van de verwachte uitkering uit hoofde van de maatstaf oow mis.

De maatstaf oow is slechts van toepassing voor de gemeenten genoemd in het Invoeringsbesluit Financiële-verhoudingswet. Deze gemeenten zijn partij in een vóór 1 januari 1997 door alle betrokkenen geaccordeerd Vinex-uitvoeringsconvenant. Voor uitvoeringsconvenanten van een later tijdstip is de maatstaf niet van toepassing.

De door ons voorziene oplossing zal, zeker als die over meerdere jaren wordt gezien, geen extra beslag leggen op de algemene uitkering ten opzichte van de situatie die aanvankelijk – voordat de bouwvertraging zich aftekende – was voorzien. De wijziging heeft daardoor geen effect op de algemene uitkering van de niet rechtstreeks betrokken gemeenten.

¹ Albrandswaard, Almere, Barendrecht, Bergschenhoek, Berkel en Rodenrijs, Haarlemmermeer, Heerhugowaard, Houten en Pijnacker-Nootdorp.

8. Overige mededelingen

8.1 Financieel overzicht gemeenten 2003 (vooruitblik)

Het *Financieel Overzicht Gemeenten 2003*, dat dit voorjaar werd gepubliceerd, gaf een vooruit-blik op de gemeentelijke financiën waarin de maatregelen van het Strategisch Akkoord 2002 en het Hoofdpijnenakkoord 2003 zoveel als mogelijk waren verwerkt. Over deze vooruitblik hebben wij u bericht in de junicirculaire, waarbij onder andere een raming werd gegeven van de vrije bestedingsruimte van de gemeenten in de periode 2004 tot en met 2007 (zie de junicirculaire van 2003, § 5.1).

Naar aanleiding van het pakket aanvullende maatregelen, waartoe deze zomer werd besloten, is deze raming geactualiseerd. Daarbij zijn dezelfde uitgangspunten gehanteerd als in juni jl. Zo is wederom geen rekening gehouden met de afschaffing van de € 45,38-maatregel en de voorgenomen afschaffing van de OZB voor gebruikers van woningen. Hoewel dit een gering verschil veroorzaakt met de accressen die elders in deze circulaire zijn vermeld, heeft deze handelwijze geen invloed op de omvang van de financiële ruimte. Bij de berekening zijn wel de meest recente gegevens over de ontwikkeling van de prijzen verwerkt. Tabel 8.1 geeft de nu geraamde ontwikkeling weer.

Tabel 8.1 De geraamde ontwikkeling van kosten en inkomsten 2004-2007, stand Miljoenennota 2004 (mln €, cumulatief)

	2004	2005	2006	2007
<i>kostenontwikkeling</i>	-831	-251	281	1016
- taakmutaties algemeen ¹	-1269	-1383	-1430	-1438
- areaal	121	245	357	446
- prijzen	243	523	809	1119
- taakmutaties specifiek	-290	-398	-594	-594
- areaal	147	296	422	499
- prijzen	217	464	716	985
<i>inkomstenontwikkeling</i>	-959	-464	181	1188
- taakmutaties	-1286	-1416	-1478	-1478
- accres ²	164	402	826	1380
- OZB	76	160	247	339
- OEM	13	27	42	58
- specifieke uitkeringen	74	363	544	889
<i>financiële ruimte</i>	-128	-212	-99	172

¹ De kostenontwikkeling is onderscheiden naar de inkomstenbron waaruit het betreffende beleid wordt bekostigd. Bij taakmutaties algemeen gaat het om bekostiging uit de algemene middelen (gemeentefonds, OZB en Overige eigen middelen), bij taakmutaties specifiek om bekostiging uit specifieke uitkeringen.

² De uitkomsten van de normeringssystematiek, aangevuld met de afroaming van het accres over de 45,38-euro-maatregel (2004) en de toevoegingen i.v.m. de afloop van de voorfinanciering artikel 12-steun Den Haag en de grenscorrecties Den Haag (2005).

Uit de raming van het *F.O.G. 2003* bleek dat de vrije bestedingsruimte van de gemeenten in de jaren 2004 tot en met 2006 gering zou zijn om vervolgens in het jaar 2007 op te lopen tot ongeveer € 200 miljoen (zie de junicirculaire van 2003, tabel 5.1).

Uit de actualisatie blijkt een overeenkomstige ontwikkeling over de jaren. Ten opzichte van het eerder gegeven beeld is wel sprake van een verslechtering in de eerste twee jaren, maar deze wordt in de

volgende jaren ongedaan gemaakt. Naar verwachting neemt de vrije bestedingsruimte van de gemeenten in de jaren 2004 en 2005 af. Voor 2006 mag echter uitgegaan worden van een verbetering in de situatie. Deze zet zich in 2007 zodanig voort dat de vrije bestedingsruimte over de gehele kabinetsperiode positief wordt en uiteindelijk circa € 170 miljoen zal bedragen.

In de actualisatie konden niet alle effecten van het recente ombuigingspakket worden meegenomen. De gevolgen van sectoraal beleid, met name de uitwerking op de specifieke uitkeringen aan de gemeenten, zijn nog niet duidelijk. In de komende maanden zal gepoogd worden deze effecten aan de hand van de departementale beleidsvoornemens in beeld te brengen. Het resultaat zal ingebracht worden in het bestuurlijk overleg met de VNG dat dit najaar zal plaatsvinden.

8.2 Loon- en prijsontwikkeling

Wij geven zoals gebruikelijk een indicatie voor de loon- en prijsontwikkeling die van invloed is op de overheidsuitgaven. De gegevens zijn afkomstig van het Centraal Planbureau (CPB). Het betreft macro-indicatoren, die een beeld geven van de algemene trendmatige ontwikkeling. Zij zijn met de nodige terughoudendheid te gebruiken op individueel gemeentelijk niveau.

Met betrekking tot de loon- en prijsontwikkeling in de overheidssector onderscheidt het CPB twee indicatoren: de prijsmutatie van de netto materiële overheidsconsumptie (bestedingen aan goederen en diensten) en de prijsmutatie van de lonen en salarissen (contractlonen en sociale lasten, exclusief incidentele ontwikkelingen). Voor het gemeentefonds is een andere indicator van belang, namelijk de prijsmutatie van de Nationale Bestedingen (pNB). Met dit percentage wordt het uitgavenkader van de rijksbegroting aangepast aan de prijsontwikkeling. Via de normering werkt het door naar de algemene uitkering.

De algemene uitkering wordt gebruikelijk in lopende prijzen weergegeven. Ook de uitkeringsfactor luidt dus in lopende prijzen. Voor een vertaling van de meerjarige uitkeringsfactor in constante prijzen wordt verwezen naar § 6.4 van deze circulaire. Bij die vertaling is uitgegaan van de raming voor de komende jaren van de pNB, zoals die is verwerkt in § 4.3 van deze circulaire.

Tabel 8.2 geeft de genoemde inflatie-indicatoren voor de jaren 2002 tot en met 2004. De cijfers zijn ontleend aan de ramingen van het CPB, voorzover die bekend waren bij afsluiting van deze circulaire. Voor de meest recente informatie verwijzen wij naar de internetrubriek CPB-informatief (www.cpb.nl/prognoses). Het CPB geeft daar regelmatig geactualiseerde ramingen van de genoemde inflatie-indicatoren.

Tabel 8.2 Prijsmutaties per jaar 2002-2004

	2002	2003	2004
<i>Overheidsconsumptie</i>			
- netto materiële consumptie	3,3%	2,9%	0,8%
- lonen en salarissen (exclusief incidenteel)	5,4%	3,6%	2,3%
<i>Algemene prijsontwikkeling</i>			
- prijsmutatie NB	3,7%	2,3%	1,5%

Bron: MEV 2004 en CPB-Informatief, juli 2003.

8.3 Hervreiding wegenbeheer

Het groeipercentage voor de bijdragen van gemeenten aan het beheer van gemeentelijke wegen door waterschappen bedraagt voor de jaren 2003 en 2004 respectievelijk 3,6% en 1,8%.

Sinds 1993 dient een aantal gemeenten op grond van de artikelen 22 en 24 van de Wet hervreiding wegenbeheer (WHW) een uitkering te verstrekken aan een waterschap voor het beheer van wegen. De hoogte van de uitkering is vastgelegd in het Besluit bijdrage vergoeding wegzorg (Stb. 1994, 427). Jaarlijks wordt zij bijgesteld op basis van gegevens van het Centraal Planbureau. De berekening is voor 2003 definitief en voor 2004 voorlopig. Ze volgt de formule $(a+b)*c$, waarin a staat voor het bedrag van de uitkering in het voorafgaande jaar, b voor een bedrag ter grootte van 3,125% van de uitkering in 1993 (de vaste verhoging volgens artikel 21, lid 4) en c voor de uitkomst van de berekening $(100 + \dots)/100$ (de groeifactor). Deze laatste factor wordt op grond van artikel 22, lid 5 bepaald door de nominale component, een percentage dat volgens een vaste methode wordt afgeleid van de prijsstijging van de overheidsconsumptie.

Voor het jaar 2003 wordt het groeipercentage definitief vastgesteld op 3,6%. Dit is het saldo van de raming voor 2003 (naar huidig inzicht 3,3%) en de nacalculatie over 2002 (0,3%). Voor het jaar 2004 wordt het groeipercentage voorlopig vastgesteld op 1,8%. Dit komt overeen met de huidige raming van de prijsstijging van de overheidsconsumptie in het jaar 2004.

8.4 BTW-compensatiefonds

De minister van Financiën heeft de groeiraming van het BTW-compensatiefonds bijgesteld in verband met de aanpassing van de accrespercentages, die in deze circulaire is weergegeven. Als gevolg hiervan is de raming van de autonome groei van het BTW-compensatiefonds voor 2004 gesteld op 2%.

Voor de begroting 2004 is de omvang van het BTW-compensatiefonds om twee redenen omlaag bijgesteld. In eerste instantie is de bijstelling het gevolg van de koppeling van de autonome groei van de compensabele uitgaven (lonen, prijzen en volume-effect) aan het accrespercentage van gemeente- en provinciefonds. De bijstelling op dit onderdeel gaat uit van een afgerond accrespercentage dat voor 2004 is vastgesteld op 2%. Gemiddeld wordt meerjarig uitgegaan van een autonome groei van afgerond 3%. Wat betreft de zogenoemde gedragsgroei blijft het percentage ongewijzigd op 2%.

In tweede instantie is de begroting van het BTW-compensatiefonds verlaagd in verband met de raming van de voedingsbron BTW-OV. Deze raming is aan de hand van gegevens van het ministerie van Verkeer en Waterstaat structureel aangepast van € 174 miljoen naar € 144 miljoen vanaf 2004. Deze wijzigingen hebben geen effect op de omvang en de verdeling van de initiële uitname uit het gemeentefonds ten behoeve van het BTW-compensatiefonds.

8.5 Informatie over de verdeling van het gemeentefonds

Vanaf dit jaar verstrekken wij informatie over de verdeling van het gemeentefonds over de individuele gemeenten via de internetsites van de ministeries van Financiën en van BZK.

In de maartcirculaire 2003 (§ 4.3, p. 9) is aangekondigd dat de berichtgeving over de verdeling van het gemeentefonds zal worden uitgebreid met een bekendmaking van de maatstafgegevens per gemeente. Van verschillende kanten is hierop aangedrongen ten behoeve van onderzoek of om

gemeenten onderling te kunnen vergelijken op structuurkenmerken. De maatstafgegevens staan sinds kort op de website van het ministerie van Financiën (www.minfin.nl / ter zake / gemeente en provincie etc.). De gegevens zullen regelmatig geactualiseerd worden. Binnenkort komt deze voorziening eveneens beschikbaar via de website van het ministerie van BZK (www.minbzk.nl / openbaar bestuur / gemeentefonds / informatierubriek).

BIJLAGEN

Septembercirculaire gemeentefonds van 2003

Bijlage 1

Leeswijzer

Algemeen

De toelichtingen op de mutaties in de Opbouwtabellen zijn zoveel mogelijk geplaatst bij het eerste uitkeringsjaar waarvoor zij relevant zijn. De verdeeltabellen die betrekking hebben op de uitkeringsjaren 2003 en 2004 zijn opgenomen in bijlage 2. De informatie is gebaseerd op inzichten van 11 september 2003.

Waar wij spreken van mutaties in de hoogte en de verdeling van de uitkeringen is veelal in juridische zin sprake van een voornemen. Bij voornemens met budgettaire gevolgen past het algemene voorbehoud van instemming van de Staten-Generaal met de formeel wettelijke uitvoering van de voornemens. De ramingen van toekomstige uitkeringsjaren zijn uiteraard met relatief veel onzekerheden omgeven.

De mededelingen voor het uitkeringsjaar 2003 zowel als voor het uitkeringsjaar 2004 hebben in principe alleen betrekking op mutaties sinds de junicirculaire van 2003. Voor oudere mededelingen verwijzen wij naar deze en eerdere circulaire (zie ook de Verzameltabellen in de junicirculaire, waarin de verwijzingen worden samengevat).

Nadere informatie over de verdeling van de mutaties

Overeenkomstig het informatiebeleid dat eerder werd uiteengezet (zie de meicirculaire van 1998, § 8.2), bevat deze circulaire in beginsel geen detailinformatie over de verdeling van afzonderlijke mutaties. Bij de verdeeltabellen worden de mutaties samengevat per uitgavencluster. Dit is in overeenstemming met de algemene systematiek van het periodiek onderhoud van het verdeelstelsel. Voor technische informatie over de aanpassing van de clusters op grond van de afzonderlijke maatregelen verwijzen wij naar de informatierubriek op het Internet.

Internet

De circulaire staat op het internet op volgende adressen: www.minbzk.nl en www.minfin.nl. Daarnaast kan ze geraadpleegd worden via Gemnet onder web.minfin.gemnet.nl. Op deze websites staan ook de oudere circulaire.

Op de website www.minbzk.nl is de gemeentefonds-homepage te vinden via de opties *openbaar bestuur* en *gemeentefonds* (in de balk aan de zijde). Op de homepage vindt men de circulaire en de informatie-rubrieken. Oudere publicaties over de financiële verhoudingen zijn te vinden in de archieven van deze website.

Op website www.minfin.nl is informatie over de financiën van de decentrale overheden te vinden via de hoofdpagina *Terzake* en de pagina *Gemeente en provincie*.

Vragen en antwoorden

Naast de circulaire vindt men op het Internet en het Gemnet een vraag-en-antwoordrubriek en een informatierubriek. In de vraag en antwoordrubriek worden veel gestelde vragen behandeld. De informatierubriek geeft technische informatie, zoals b.v. de opbouw van de clusterwijzigingen vanuit de afzonderlijke mutaties.

Vragen met betrekking tot de circulaire kunt u per e-mail inzenden op het volgende adres:

Dienstpostbus.BFO@minbzk.nl. Het verzoek is om bij elke vraag het nummer van de desbetreffende paragraaf te vermelden. Alvorens telefonisch of per email vragen te stellen over de circulaire, verzoeken wij u eerst de vraag- en antwoordrubriek te raadplegen; het antwoord op uw vraag kan er al op staan.

Bijlage 2

Verdeeltabellen 2003 en 2004

Tabel 1: Verdeeltabel 2003 (stand september 2003; bedragen in € in basis)

maatstaven en uitkeringsfactor		bedragen per eenheid 2003 (stand juni 2003)	wijzigingen sinds juni 2003	bedragen per eenheid 2003 na deze circulaire
1	OZB	-4,99	-0,06	-5,05
2	inwoners	149,14	1,29	150,43
3	inwoners *bodemfactor buitengebied	0,80		0,80
4	jongeren	183,17	0,08	183,25
5	ouderen	47,59		47,59
6a	wadden, t/m 2500 inwoners	188,44		188,44
6b	wadden, van 2501 t/m 7500 inwoners	146,75		146,75
6c	wadden, vanaf 7501 inwoners	32,49		32,49
7	huishoudens met laag inkomen	373,80	0,02	373,82
8	bijstandsontvangers	504,06		504,06
9	uitvoeringskosten bijstand	1.113,99		1.113,99
10	schaalfactor bijstand	224.925,94		224.925,94
11	uitkeringsontvangers	172,12		172,12
12	minderheden	296,96	0,08	297,04
13	klantenpotentieel lokaal	64,26		64,26
14	klantenpotentieel regionaal	26,28	-0,45	25,83
15	leerlingen (V)SO en VO	242,19		242,19
15a	extra leerlingen streekscholen	80,73		80,73
15b	extra groei leerlingen VO	142,39		142,39
15c	extra groei jongeren	102,33		102,33
16	land	34,57		34,57
17	land *% slechte grond	1,05		1,05
18	land *bodemfactor gemeente	21,14		21,14
19	binnenwater	29,83		29,83
20	buitenwater	26,84		26,84
21	oppervlak bebouwing	645,50		645,50
22	opp. bebouwing kern *bodemfactor kern	3.885,03		3.885,03
23	opp. beb. buitengebied *bf. buitengebied	1.828,25		1.828,25
24	woonruimten	228,33		228,33
25	woonruimten *bodemfacgtor kern	37,36		37,36
26	woonruimten *% slechte grond	38,32		38,32
27a	opp. historische kernen, <40 ha	7.458,13		7.458,13
27b	opp. historische kernen, 40-64 ha	12.028,75		12.028,75
27c	opp. historische kernen, >64 ha	20.615,98		20.615,98
28	lengte historisch water	18,28		18,28
29	bewoonde oorden 1930	36,11		36,11
30	hist.woningen in bewoonde oorden	87,74		87,74
31a	ISV (a)	23.472.890,33		23.472.890,33
31b	ISV (b)	13.335.875,96		13.335.875,96
32	omgevingsadressendichtheid (OAD)	56,76	-0,08	56,68
33	OAD *% slechte grond	-1,20		-1,20
34	oeverlengte * bodemfactor gemeente	9,08		9,08
35	oeverlengte *dichtheid *bf. gemeente	4,54		4,54
36	kernen	6.823,49		6.823,49
37	kernen *bodemfactor buitengebied	15.997,17		15.997,17
38	bedrijfsvestigingen	116,26		116,26
39	vast bedrag voor iedere gemeente	214.705,96	14.535,61	229.241,57
40	vast bedrag voor Amsterdam	162.350.569,79		162.350.569,79
41	vast bedrag voor Rotterdam	115.492.029,05		115.492.029,05
42	vast bedrag voor Den Haag	84.711.775,57		84.711.775,57
43	vast bedrag voor Utrecht	45.285.806,20		45.285.806,20
44	vast bedrag Waddengemeenten	149.950,63		149.950,63
45a	herindeling (per gemeente)	1.585.065,00		1.585.065,00
45b	herindeling (per inwoner)	53,28		53,28
46	verf. omvangrijke opgave woningbouw	571,39		571,39
uitkeringsfactor		1,312	0,005	1,317

Tabel 2: Wijzigingen bedragen per eenheid verdeelmaatstaven per cluster (in €), alsmede wijzigingen uitkeringsfactor voor 2003

maatstaven en uitkeringsfactor		wijzigingen sept. 2003	cluster eigen inkomsten	cluster zorg	cluster bestuurs- organen	ontwik- keling uitk.basis
1	OZB	-0,06	-0,06			
2	inwoners	1,29			1,29	
4	jongeren	0,08		0,08		
7	huishoudens met laag inkomen	0,02		0,02		
12	minderheden	0,08		0,08		
14	klantenpotentieel regionaal	-0,45			-0,45	
32	omgevingsadressendichtheid (OAD)	-0,08			-0,08	
39	vast bedrag voor iedere gemeente	14.535,61			14.535,61	
uitkeringsfactor		0,005				0,005

Tabel 3: Verdeeltabel 2004 (stand september 2003; bedragen in € in basis)

maatstaven en uitkeringsfactor		bedragen per eenheid 2004 (stand juni 2003)	wijzigingen sinds juni 2003	bedragen per eenheid 2004 na deze circulaire
1	OZB	-4,99	-0,06	-5,05
2	inwoners	137,82	1,35	139,17
3	inwoners *bodemfactor buitengebied	0,66		0,66
4	jongeren	186,02	0,08	186,10
5	ouderen	47,33		47,33
6a	wadden, t/m 2500 inwoners	187,74		187,74
6b	wadden, van 2501 t/m 7500 inwoners	146,22		146,22
6c	wadden, vanaf 7501 inwoners	32,31		32,31
7	huishoudens met laag inkomen	336,41	0,02	336,43
8	bijstandsontvangers	330,54		330,54
9	uitvoeringskosten bijstand	1.083,05		1.083,05
10	schaalfactor bijstand	217.593,22		217.593,22
11	uitkeringsontvangers	143,30		143,30
12	minderheden	273,69	0,08	273,77
13	klantenpotentieel lokaal	62,65		62,65
14	klantenpotentieel regionaal	25,54	-0,45	25,09
15	leerlingen (V)SO en VO	242,19		242,19
15a	extra leerlingen streekscholen	80,73		80,73
15b	extra groei leerlingen VO	144,01		144,01
15c	extra groei jongeren	103,49		103,49
16	land	33,55		33,55
17	land *% slechte grond	0,89		0,89
18	land *bodemfactor gemeente	19,72		19,72
19	binnenwater	28,36		28,36
20	buitenwater	23,07		23,07
21	oppervlak bebouwing	585,36		585,36
22	opp. bebouwing kern *bodemfactor kern	3.210,59		3.210,59
23	opp. beb. buitengebied *bf. buitengebied	1.510,87		1.510,87
24	woonruimten	191,66		191,66
25	woonruimten *bodemfactor kern	30,87		30,87
26	woonruimten *% slechte grond	32,66		32,66
27a	opp. historische kernen, <40 ha	6.700,22		6.700,22
27b	opp. historische kernen, 40-64 ha	10.477,07		10.477,07
27c	opp. historische kernen, >64 ha	19.064,30		19.064,30
28	lengte historisch water	15,11		15,11
29	bewoonde oorden 1930	31,76		31,76
30	hist.woningen in bewoonde oorden	87,37		87,37
31a	ISV (a)	22.207.381,03		22.207.381,03
31b	ISV (b)	12.616.890,15		12.616.890,15
32	omgevingsadressendichtheid (OAD)	51,85	-0,08	51,77
33	OAD *% slechte grond	-1,02		-1,02
34	oeverlengte * bodemfactor gemeente	7,50		7,50
35	oeverlengte *dichtheid *bf. gemeente	3,75		3,75
36	kernen	6.261,25		6.261,25
37	kernen *bodemfactor buitengebied	13.220,05		13.220,05
38	bedrijfsvestigingen	103,39		103,39
39	vast bedrag voor iedere gemeente	201.681,27	14.535,61	216.216,88
40	vast bedrag voor Amsterdam	162.240.972,34		162.240.972,34
41	vast bedrag voor Rotterdam	115.403.105,13		115.403.105,13
42	vast bedrag voor Den Haag	84.646.083,04		84.646.083,04
43	vast bedrag voor Utrecht	45.247.357,09		45.247.357,09
44	vast bedrag Waddengemeenten	149.364,26		149.364,26
45a	herindeling (per gemeente)	1.585.065,00		1.585.065,00
45b	herindeling (per inwoner)	53,28		53,28
46	verf. omvangrijke opgave woningbouw	481,14		481,14
uitkeringsfactor		1,323	-0,007	1,316

Tabel 4: Wijzigingen bedragen per eenheid verdeelmaatstaven per cluster (in €) alsmede wijzigingen uitkeringsfactor voor 2004¹

maatstaven en uitkeringsfactor		wijzigingen sept. 2003	algemene mutaties	cluster eigen inkomsten	cluster zorg	cluster bestuursorganen	ontwikkeling uitk.basis
1	OZB	-0,06		-0,06			
2	inwoners	1,35			0,06	1,29	
4	jongeren	0,08			0,08		
7	huishoudens met laag inkomen	0,02			0,02		
12	minderheden	0,08			0,08		
14	klantenpotentieel regionaal	-0,45				-0,45	
32	omgevingsadressendichtheid (OAD)	-0,08				-0,08	
39	vast bedrag voor iedere gemeente	14.535,61				14.535,61	
uitkeringsfactor		-0,007	-0,012				0,005

¹ Inclusief de doorwerking van 2003 (zie tabel 2)

Bijlage 3

**Overzicht van verdeelmaatstaven en bijbehorende bedragen per eenheid
voor 2004, gegroepeerd naar cluster**

**Overzicht van verdeelmaatstaven en bijbehorende bedragen per eenheid
voor het jaar 2004, gegroepeerd naar cluster (bedragen in € in basis, stand
september 2003)**

	bedragen per eenheid	verdeelmaatstaven
cluster eigen inkomsten	-5,05	OZB
	-23,04	woonruimten
cluster sociale dienst/bijstand	85,99	huishoudens met laag inkomen
	150,50	biistandsontvangers
	1.083,05	uitvoeringskosten bijstand
	217.593,22	schaalfactor biistand
	26,24	uitkeringsontvangers
	24,22	minderheden
cluster zorg	39,67	inwoners
	186,10	ionderen
	47,33	ouderen
	207,85	huishoudens met laag inkomen
	180,04	biistandsontvangers
	117,06	uitkeringsontvangers
	217,30	minderheden
	14,41	klantenpotentieel lokaal
	17,17	klantenpotentieel regionaal
	242,19	leerlingen (V)SO en VO
	80,73	extra leerlingen streekscholen
	144,01	extra groei leerlingen VO
	103,49	extra groei ionderen
	5,63	land
	5,63	binnenwater
	21,07	woonruimten
	14,07	omaevinasadressendichtheid
	-173.104,39	vast bedrag Amsterdam
	-172.803,07	vast bedrag Rotterdam
	-124.703,25	vast bedrag Den Haag
	-58.016,88	vast bedrag Utrecht
cluster kunst en ontspanning	22,45	inwoners
	35,83	klantenpotentieel lokaal
	8,88	klantenpotentieel regionaal
	0,82	woonruimten
cluster groen	25,15	inwoners
	61,01	woonruimten
cluster VHROSV (exclusief correctiefactor)	42,59	huishoudens met laag inkomen
	18,69	minderheden
	2,99	land
	2,99	binnenwater
	35,43	woonruimten
	22.207.381,03	ISV (a)
	12.616.890,15	ISV (b)
	9,69	omaevinasadressendichtheid
	18.197,67	vast bedrag voor iedere gemeente
	30.997.013,43	vast bedrag Amsterdam
	22.120.474,49	vast bedrag Rotterdam
	18.503.696,04	vast bedrag Den Haag
	8.670.627,90	vast bedrag Utrecht
cluster oudheid	4.156,68	opp. historische kernen (alle oproepen)
	29,40	bewoonde oorden 1930
	87,37	hist.woningen in bewoonde oorden
cluster riolering	-0,25	land
	0,89	land * % slechte grond
	-13,73	woonruimten
	32,66	woonruimten * % slechte grond
	0,29	omaevinasadressendichtheid
	-1,02	OAD * % slechte grond
cluster reiniging	-1,69	inwoners
	-3,74	woonruimten

(voortzetting op de volgende bladzijde)

	bedragen per eenheid	verdeelmaatstaven
cluster wegen en water	16,19	inwoners
	0,66	inwoners * bodemfactor buitengebied
	5,29	klantenpotentieel lokaal
	17,22	land
	19,72	land * bodemfactor gemeente
	18,20	binnenwater
	14,07	buitenwater
	3.210,59	opp. bebouwing kern * bodemfactor kern
	1.510,87	opp. beb. buitengebied * bf. buitengebied
	10,62	woonruimten
	30,87	woonruimten * bodemfactor kern
	3.776,85	opp. historische kernen 40-64 ha
	12.364,08	opp. historische kernen >64 ha
	15,11	lengte historisch water
	17,42	omaevinasadressendichtheid
	7,50	oeverlengte * bodemfactor gemeente
	3,75	oeverlengte * dichtheid * bodemf. gemeente
	13.220,05	kernen * bodemfactor buiten kom
	15,39	bedrijfsvestigingen
	-4.526,58	vast bedrag voor iedere gemeente
cluster openbare orde en veiligheid	-2,81	inwoners
	1,18	klantenpotentieel lokaal
	4,70	klantenpotentieel regionaal
	2,30	land
	2,30	binnenwater
	9,00	buitenwater
	234,79	opp. bebouwing totaal
	27,15	woonruimten
	2.543,54	opp. historische kernen (alle groepen)
	2,36	bewoonde oorden 1930
	13,35	omgevingsadressendichtheid
	6.261,25	kernen
	8,41	bedrijfsvestigingen
	7.333,46	vast bedrag voor iedere gemeente
cluster fysiek milieu	4,63	inwoners
	-0,74	klantenpotentieel regionaal
	5,66	land
	-0,76	binnenwater
	350,57	opp. bebouwing totaal
	16,76	woonruimten
	1,74	omaevinasadressendichtheid
	79,59	bedrijfsvestigingen
	5.631,61	vast bedrag voor iedere gemeente
cluster bevolkingszaken	8,66	inwoners
	13,56	minderheden
	10.901,06	vast bedrag voor iedere gemeente
	842.498,75	vast bedrag Den Haag
cluster bestuursorganen	11,55	inwoners
	5,94	klantenpotentieel lokaal
	-4,92	klantenpotentieel regionaal
	16,40	woonruimten
	-4,79	omaevinasadressendichtheid
	126.768,62	vast bedrag voor iedere gemeente
cluster overig/ algemene ondersteuning	15,37	inwoners
	187,74	wadden t/m 2500 inwoners
	146,22	wadden 2500-7500 inwoners
	32,31	wadden >7500 inwoners
	42,91	woonruimten
	51.911,04	vast bedrag voor iedere gemeente
	131.417.063,30	vast bedrag Amsterdam
	93.455.433,71	vast bedrag Rotterdam
	65.424.591,50	vast bedrag Den Haag
	36.634.746,07	vast bedrag Utrecht
	149.364,26	vast bedrag Waddengemeenten
	1.585.065,00	herindeling (per gemeente)
	53,28	herindeling (per inwoner)
	481,14	verfijning omvangrijke opgave woningbouw

Bijlage 4

Volumina maatstaven 2003-2008

Volumina maatstaven 2003-2008

Tabel 1 bevat de volumina van de voornaamste dynamische maatstaven van het gemeentefonds. Deze vormen de grondslag voor de ramingen van de uitkeringsbasis en de uitkeringsfactoren van de jaren 2003 tot en met 2008.

Tabel 1 Volumina maatstaven 2003-2008 (ramingen september 2003)

Maatstaven	2003	2004	2005
- OZB (eenheden van 2268 euro)	415.597.105	420.271.741	424.998.658
- inwoners	16.203.193	16.285.829	16.359.116
- jongeren	3.961.372	3.987.201	4.003.533
- ouderen	2.223.903	2.255.895	2.288.573
- huishoudens met een laag inkomen	2.131.680	2.146.666	2.161.757
- bijstandsontvangers	356.137	397.637	433.137
- uitkeringsontvangers	1.451.413	1.502.913	1.545.413
- minderheden	1.203.865	1.231.847	1.257.772
- leerlingen (V)SO en VO (gewogen)	1.020.772	1.045.507	1.058.183
- oppervlakte bebouwing totaal	91.912	92.558	93.208
- woonruimten	7.311.550	7.362.950	7.414.712
- omgevingsadressendichtheid	13.480.917	13.607.213	13.742.650
- bedrijfsvestigingen	768.575	770.440	770.460

Maatstaven	2006	2007	2008
- OZB (eenheden van 2268 euro)	429.779.346	434.613.504	439.502.037
- inwoners	16.424.552	16.486.965	16.547.967
- jongeren	4.012.807	4.013.746	4.010.921
- ouderen	2.324.640	2.354.474	2.389.417
- huishoudens met een laag inkomen	2.176.994	2.192.258	2.207.670
- bijstandsontvangers	442.637	445.637	448.637
- uitkeringsontvangers	1.554.913	1.546.913	1.535.913
- minderheden	1.282.148	1.305.460	1.333.005
- leerlingen (V)SO en VO (gewogen)	1.077.911	1.078.164	1.077.405
- oppervlakte bebouwing totaal	93.864	94.523	95.188
- woonruimten	7.466.837	7.519.329	7.572.190
- omgevingsadressendichtheid	13.874.023	14.007.590	14.143.650
- bedrijfsvestigingen	768.455	768.875	768.951

Doorgaans zijn de volumemutaties van jaar tot jaar gebaseerd op de groei van de aantallen inwoners en woonruimten. Tabel 2 geeft een overzicht van de geraamde percentuele groei van inwoners en woonruimten in de jaren 2004 tot en met 2008.

Tabel 2 Raming groeipercenages: inwoners en woonruimten 2003-2008

	2004	2005	2006	2007	2008
- inwoners	0,51%	0,45%	0,40%	0,38%	0,37%
- woonruimten	0,70%	0,70%	0,70%	0,70%	0,70%

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord.....	3
1. Samenvatting.....	5
1.1 Bestuurlijke aspecten.....	5
1.2 Financiële ontwikkelingen	5
1.3 Financieel Overzicht Gemeenten 2003.....	6
2. Uitkeringsjaar 2001.....	7
2.1 Ontwikkeling uitkeringsbasis en definitieve vaststelling uitkeringsfactor	7
2.2 Bedragen per eenheid	7
2.3 Voorschotbetalingen 2001.....	7
2.4 Beschikkingen algemene uitkering	7
3. Uitkeringsjaar 2002.....	8
3.1 Ontwikkeling uitkeringsbasis en uitkeringsfactor.....	8
3.2 Voorschotbetalingen 2002.....	8
4. Uitkeringsjaar 2003.....	9
4.1 Opbouw uitkeringen 2003.....	9
Algemene uitkering.....	10
4.2 Ontwikkeling uitkeringsbasis 2003.....	10
4.3 Accressen	10
4.4 A + O fonds	12
4.5 Waarderingskamer.....	12
4.6 Jeugdgezondheidszorg	12
4.7 Bescherming archeologisch erfgoed.....	13
4.8 Algemene uitkering, uitkeringsfactor en bedragen per eenheid	13
Voorschotbetalingen.....	13
4.9 Voorschotbetalingen 2003.....	13
5. Uitkeringsjaar 2004.....	14
5.1 Opbouw uitkeringen 2004.....	14
Algemene uitkering.....	15
5.2 Ontwikkeling uitkeringsbasis 2004.....	15
5.3 Accres 2004.....	16
5.4 A + O fonds	16
5.5 Algemeen maatschappelijk werk.....	16
5.6 Algemene uitkering, uitkeringsfactor en bedragen per eenheid	16
Voorschotbetalingen.....	17
5.7 Voorschotbetalingen 2004.....	17
6. Meerjarenperspectief	18
6.1 Opbouw uitkeringen 2005-2008	18
Algemene uitkering.....	19
6.2 Accressen	19
6.3 Wijziging OZB op woningen (aanschaffing gebruikersbelasting).....	19
6.4 Meerjarige ontwikkeling uitkeringsfactor.....	19
7. Ontwikkelingen gemeentefonds; omvang en verdeling.....	21
7.1 Aanpassing grondslag normering.....	21
7.2 Aanpassingen in verband met dualisering.....	21
7.3 Tijdelijke maatstaf omvangrijke opgave woningbouw	22
8. Overige mededelingen.....	23
8.1 Financieel overzicht gemeenten 2003 (vooruitblik).....	23

8.2	Loon- en prijsontwikkeling	24
8.3	Herverdeling wegenbeheer	25
8.4	BTW-compensatiefonds	25
8.5	Informatie over de verdeling van het gemeentefonds	25

B I J L A G E N

Septembercirculaire gemeentefonds van 2003	27
--	----